

BUDA-PESTA

29 Augustu. st. v.
10 Septembre. st. n.

Va esi duminec'a.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 35.

ANULU XII.
1876.

Pretiulu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni

Romanulu in poesi'a sa poporală.

(*Studiu a supra tuturor ramilor poesiei populare romane.*)

Momente psicologice. *)

III. Preliminari; virtutile cardinale ale Romanilor antici.

E stravechiu si — dupa cum ne invézia istoria si esperintia — de una etate cu insa-si omenimea acelu adeveru, cumca spiritulu, insusirile sufletesci facu pe omu omu. Estu adeveru nerestornabilu stă despre individi singuriti intocmai, precum sensulu lui se pote estinde la poporatiuni intregi. Elu are nu numai astadi, in dilele nōstre ale luminării si civilisatiunii, valore deplina, ci avu mai multa o mai putina si baremi relativa cu impregiurările de totu soiulu chiar si in nōptea aceloru timpuri de decadintia si ignorantia grósa, candu in societate domniá dreptulu celui mai tare, dreptulu pumnului. Totu-de-una s'a pretinsu óre-care superioritate spirituala, óre-care istetimie macaru relativu mai mare, va sè dica vre-una insusire spirituala mai eminente, pentru că fia individulu, fia ginta sa ajunga intru una privintia ori alt'a superiori altor'a.

De acea cu dreptu cuventu se pune mare

pondu in sferele si referintele desvoltării omenesci pe studiarea psicoligica atâtu a individualilor, cătu si a popoarelor, că pe un'a, ce ne descopere mai siguru interioarele, asiá — dicêndu ficatulu si renichii loru, ce ne reveledia motorii cei mai ascunsi si cum se dice primo primi ai tuturor miscaminteloru loru culturale si sociale. Vechiulu si totusi purure noulu „mens, spiritus agitat molem“ e in atari studie puntulu de manecare.

Inse unde si pe care terimu de manifestiune a spiritului omenescu sè ne incumetămu noi a intreprinde in modu mai securu studiarea psicoligica, cu altei cuvinte studiarea caracterului unui popor intregu? Unde aiure, decâtua pe terimulu poesiei lui poporale? Poesi'a e limb'a fantasiei, graiu procesu din fantasie si indreptatu catra fantasi'a lectoriului ori ascultatoriului; e espressiunea stării simtieminteloru infocate, a stării anormale a spiritului. Apoi scimu, că omulu, fintia miste-riosa ce e, numai in asiá stare anormala produsa prin pasiunile infocate se indatina a-si deschide incuiatorile animei si a ne lasá sè privim una clipita in internuluseu; intocmai

*) Momentele psicoligice din poesi'a nōstra poporală, prelese la adunarea gen. de estu-timpu a „Asociatiunii rom. transilv. p. literat. si cultur'a poporului rom.“, forma cu momentele istorico-mitologice si limbistice impreuna trei capete ale tractatului intregu.

precum marea numai sbiciulata de orcan ne aréta stanccele si alalte obiecte coperite alta-data de liniscitcle sale unde.

Consecint'a acestei e cu respectu la tem'a nostra acelu meritu, ce-lu are poesi'a poporala peste cea de salonu si peste alti rami literari, ca intr'ins'a totulu e realitate. Intr'ins'a simtiementulu e aievea simtiementu, gustulu gustu, moral'a moral'a scl., dupa cum le posiede si pricpece aceste poporulu respectivu. Si pentru ce óre? Pentru ca poporulu nu e, ca se graimu asiá, poetu de profesiune, ci de oca-siune. Elu canta atunce si numai atunce, candu starea emotiunata a sufletului seu, candu fluctele simtirilorale agitate de venturile favorabile ori adverse ale sortii lu-constringu aieve a-si le reversá in vre-unu cantecu. Dreptu ce atari poeme sunt de regula copi'a cea mai genuina si mai fidela, portretulu fotograficu alu internalui seu: alu simtieminteloru si dorintieloru, aplecàriloru si aspiràriloru ce nutresce, acca ce a fostu elu, ce este, ce poate fi, scurtu alu caractrului acelui poporu.

Amesuratu acestei pe candu ne incumetàmu a desemná caractrulu poporului nostru romanescu, dupa cum ni se infatissédia elu in poesi'a sa poporala, urmandu exemplulu si metodulu maestriloru in artea picturei, ne cauta se facemu inainte de tote contur'a aceluia din traseturele sale generale. Dara cari sunt aceste traseture generale si principale ale caractrului romanu dacianu? La acésta intrebare fia-ne iertatu a respunde cu o reprivire la caractrulu mariloru strabuni, alu Romaniloru celoru vechi. Acésta nu numai pentru ca chiar si proverbiulu scosu din esperinti'a de tote dilele tine, ca „asci'a nu sare departe de taiatoriu“ si „póm'a nu cade departe de pomu“, ci si pentru ca e lege nestramutata in natura, in cea ratiunala ca si in cea neaninmata, dupa care calitatile bune ori rele, inca si cele produse prin cutare si cutare soiu de cultura, se propaga de la parinti la urmasi pana in cele mai departate generatiuni, incátu adese ori diecenie, ba la poporatiuni intregi nici sute si mii de ani nu su de ajunsu se intunece si se sterga de totu tipulu stramosiloru in stranepoti.

„Fortes creantur fortibus et bonis.
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus; neque imbellem feroce
Progernerant aquilae columbam.¹⁾

Aevile, vulturi superbi au fostu cu ade-

veratu strabunii, cu alu caroru nume gloriose ne mundrimu! Aripele loru potenti umbriá tota lumea cunoscuta pe atunce. Ochii mintii loru ageri ca ai vulturului privitoriu in sòre cautá in tote lucrurile si intreprinderile la cele cresci, convinsi fiindu dinsii, ca religiositatea e legatur'a cea mai poterosa a unei societati, fundamentulu celu mai solidu alu prosperàrii ei. Fiic'a legitima a acestei crá pudórea, castitatea, moravurile caste si curate in familia, in acestu statu in miniatura, ceea ce conditiunédia bun'a ordine in corporatiunca familieiloru seu societate. Inse acésta buna ordine cum s'ar si puté intipui fara frugalitate, adeca fara o intielépta precumpenire a celoru de lipsa pentru traiulu vietii, fara crutiare in imbracamantul, mancare, beutura si petrecere si in tote côte-su legate cu aceste? Era apoi urmarea firésca a tuturorul acestora care fu, care trebui se fia? Acea, ca unu poporu cu credintia firma in Ddieii sei, pretinitoriu de fericirile gustate in familia si la vétra parintésca, multiamitu incátu pentru traiulu vietii cu putine si prin urmare preparatu si dedatu a suportá ori-ce strapatie si greutati, unu atare poporu purta sabi'a invingatoria in tote partile lumiei; ori unde se areta „sabi'a romana fulgerá omoru“, caci legiunile poprului romanu, dupa marturirea scriitorilor,¹⁾ era pe campulu luptei si decâtu Alpii mai nemiscate. Cu unu cuventu: religiositatea, pudórea, frugalitatea si virtutea belica era cele patru virtuti cardinale ale Romaniloru vechi si formá trasurele principale in caractrulu loru.²⁾

Se se reafle óre aceste traseture cardinale, impreuna cu ramurelui loru buni si — precumnici se poate altmintre — si unii rei, in caractrulu descendintiloru asiá de indepartati, alu Romaniloru daciani? Se cercetamu „sine ira et studio“ si se vedem!

IV. Religiositatea in caractrulu Romanului, sarcasmalu si superstițiunile lui.

„A Jove principium, ei opus desinat³⁾“ era dicál'a Romaniloru celoru vechi. Si au nu dice totu asiá si Romanulu modernu, cumea „totu inceputulu bunu e de la Ddieu?“ Nu-si incepe elu intru religiositatea si pietatea animii sale ori-ce ocupatiuni ale vietii cu suspi-

¹⁾ *Theod. Mommsen Röm. Geschichte*, part. III. pg. 263.

²⁾ *Dr. Guil. Corsen Origines poesis Romanae*, Berolini 1846, pg. 7.

³⁾ *Vergilius Eclog. IV.*

¹⁾ *Horatius Odaz lib. IV. ode VI.*

riulu „Dómne ajuta“ séu „Dieu ajute“, ¹⁾ si nu si le termina totu-de-una cu „multiamescu-ti Dómne, că m'ai ajutatu?“ Nu lucra óre asemenea si eroii cantecelor betranesci rom., unu Romanu Grue Grozovanu si altii, candu si facu semnulu mantuintiei crestine inainte de a se aruncá in dusmani „că unu ventu inviforatu intr'unu lanu de grâu curat“ cum se esprima balad'a? ²⁾ Nu aseriu ei succesulu luptei loru mai pe susu de toti si de tóte fintie suprême, in onórea carei cu anima multiamitória dedica plénulu séu spoliele luate de la inimici, durédia monasterie cu scopuri diverse de binefacere, redica templuri maretie, că totu atâte monumente ale bravurei si pietâtii infratite in Romanu?

Dá, că unu margaritariu pretiosu in sinalu aduncu alu marei, asiá diace depusa in fibrele animei Romanului profund'a religiositate innascuta; si precum din anima sangele procede si cercula in corpulu intregu, intocmai petrunde acésta virtute cerésca intrég'a lui fintia. Éra asta religiositate a lui nu e furata si desíerța, nu e numai spoitura esterna, numai arama sunatória, ci ea se manifesta prin frupte de umanitate si lu-stramura a dá la tóta ocasiunea ceea ce e a lui Ddieu lui Ddieu. ce e a de apropelui de-a propelui. Persónele figuratórie in poesiele sale tinu, că se pecatuescu plugarindu in dî de serbatore; ³⁾ se adópera a-si grigí sufletu; ⁴⁾ se gatescu de mórté, impacandu-se cu Ddieu, ⁵⁾ că „sè nu aiba mórté de paganu, ci mórté de Romanu;“ ⁶⁾ sunt cu reverintia si supunere catra voi'a parintiloru, alu caroru blastemu rostitu a supra baiatiloru neascultatori se prende, incâtu p. e. nesdravenulu Grui'a in urm'a unui atare blastemu nu mai pote rumpe funea cea gróza de metasa, cu carea e legatu; ⁷⁾ dau onórea ultima celoru repausati, astrucandu-le corporile, cari a-le depune spre repausulu eternu fara preotu si fara ceremoniele relegiei o considera de cea mai grea pedepsa si desonóre totodata. ⁸⁾ Elu atât'a tîne la curat'i a adeverata, sincera, angerésca a sufleturui, cătu nici pe modelulu frumsetiei creatu de fantasi'a lui, pe Ilén'a Cosantén'a,

¹⁾ Invocare usitita in Romani'a mica, alesu feimiloru, candu dinsele se apuca de tiesutu.

²⁾ V. Alesandri Poes. pop. a Rom., pg. 79; cfr. Marienescu Balade, pg. 103.

^{3—6)} V. Alesandri Poes. pop. a Rom., pg. 181, 90, 78, 204.

⁷⁾ Marienescu Balade, Pest'a 1859, pg. 83; cfr. pag. 8.

⁸⁾ Alesandri o. c., pg. 188, 27.

nu si-o pote intipui aieve frumósa, decâtu avendu „sufletielu fara prihana“ séu macula, bani pe sórele luminatu, decâtu avendu „trupusioru fara pecate. ¹⁾

Si cu tóte aceste este óre religiositatea romanésca unu bigotismu stupedu si oscuru, o creditia órba fara ratiune si lumina? Nici decum. Religiositatea Romanului e mai totu-de-una purtata de cele mai adunee reflesiuni a supra lumei, a Creatoriului ei si a tuturor lucrurilor dintr'ins'a, a supra omului si a referintielor morale si sociale dintre ómeni. Dupa credinti'a lui fapt'a rea si-are de comunu urmăurile sale rele si pedéps'a sa inca pe acestu pamentu,

„... că pecatulu
Si-urméza vinovatulu,
Si in lume ori-ce fapta
Are plata si resplata;“ ²⁾

pentru acea despre unu omu picatu in necasuri dice, că „pecatulu lui l'a impinsu in ele“, că adeca sè-si iee pedepsirea meritata. Mórtea i este „o mundra craesa, a lumei miresa.“ ³⁾ Ce sublime icóna poetica si filosofica totu-odata! Càci in adeveru au nu toti ómenii, ba tóte fintie se logodescu cu mórtea indata la venirea loru pe lume? Dreptu acésta fire trecutória, vanitate si neconstantia a lucrurilor lumesci eschiamă canteculu, „că in lume cine scie, de adi pe mani ce-o sè mai fia?“ ⁴⁾ Dreptu acést'a tîne elu, Romanulu, despre averile mari,

„Cà averile de frunte
Sunt că unu isvoru de munte :
Astadi cure si innéea,
Mane seade si-apoi séca ...
De ai turme mari de oi,
Ai si turme de nevoi;
Cà pe unde-su turme blandi,
Sunt si lupi mereu flamendi.“ ⁵⁾

Gemendu sub jugulu opresiuniloru si impilăriloru seculare, elu se consola prochiamandu sub egidea religiunii libertatea si egalitatea tuturoró ómeniloru, candu in colind'a „Vid'r'a“ Stoianu Sioimulu replica Paunasiului codriloru: „dór pamentulu nu-i alu teu, nici alu teu nu-i nici alu meu, ci-i totu a lui Ddieu;“ ⁶⁾ si candu, precum ingeniosu oserva Gerando, ⁷⁾ pictoriulu esitu din sinulu poporului nostru in cele mai multe biserici de ale nóstre zugravese mórtea intru asemenea ducundu pe unu imperatu, unu boiariu, unu preotu, că si pe unu tieranu. Apoi in legatura cu tóte aceste

¹⁾ Alesandri o. c., pg. 138, 27.

^{2—6)} V. Alesandri o. c., pg. 208, 2, 180, 41, 99.

⁷⁾ A. de Gerando La Transilvanie et ses habitants, Paris 1845, t. I. 321.

cine nu recunóscer de drépta profund'a lui oserbare filosofico-crestina, că „Ungurulu e falosu, nu este primejdiosu“,¹⁾ cum si totu asemenea oserbatiune, ce o face sioimului flórea fagului, dicundu : „că lumea-i incapetória pentru o pasere si-o flóre“²⁾ oserbatiunea despre ager'a petrundere a ochiloru femeiesci, candu de Vîdr'a dice, că „ochii-i catá barbatesce si petrundea femeiesce“³⁾ oserbatiunea despre magic'a influintia a muierii a supra destinelor uomenesci, de óra-ce „graiulu dulce de muiere vérsa in sufletu mangaiere, si-i dà omului putere, că sè faca totu pe vrere“⁴⁾ si alte asemenei? Tacemu de sarcasmulu, cu care spiritulu lui desceptu, mintea lui agera de la natura⁵⁾ e dotata intocmai că alu Italiloru vechi,⁶⁾ care sarcasmu si-face ventu in pré deselete numiri satirice si batjocuróse, ce dà persónelor, in oserbatiunile ironico-glumetie, ce face cu indemanare despre tóte lucrurile si referentiele p. e. in balade, că „multi Tatari stá impregiuru, cu ochi mici că ochi de ciuru“⁷⁾ că Ghiemisiu ..de si e mare cătu unu ghiemu, Turcii toti de elu sè temu“⁸⁾ că Statu-cotu din naratiunea mitica „e unu omu cătu schiopulu, barb'a cătu cotulu si ambla calare pe unu iepure“, că monaculu fara vocatiune „se inchina pe la icóne, cu ochii pe la cocóne, si cetesce intórce la file, cu ochii pe la copile, unde vede o féta mare, ras'a i tremura in opinare“⁹⁾ scl. Cu adevăratu tóte aceste ne paru a nu semená nici cătu

¹⁾ Alesandri o. c., pg. 64. Óre nu acésta-si oserbatiune dede origine disei „Stefanu cu fumurile“, cum numesce Romanulu pana in diu'a de adi aniversari'a di festiva a stlui Stefanu, primulu rege alu Ungariei?

²⁾ —³⁾ Alesandri Poes. pop. ale Rom., pag. 31, 98, 243.

⁴⁾ Guil. Hoffmann Beschreibung der Erde, pag. 3074 : „Aus dem walachischen Volke entwickeln sich Köpfe, die classisch sind und als Modelle benützt werden könnten; Köpfe, die auch im Inneren das bergen, was ihr Ausseres andeutet; denn schnellere Fassungsgabe, offenern Verstand und grössem Scharf-sinn, verbunden mit Gewandheit des Benehmens, wie mitunter der gemeinste Wallache zeigt, findet man nirgends. Dies Volk, vereint und zur höchsten Civilisation herangebildet, wäre geeignet an der Spitze der geistigen Cultur der Menschheit zu stehen. Und um dies voll zu machen, ist auch seine Sprache so wohlklingend und reich, dass sie sich für das gebildetste Volk der Erde besonders eignen würde.“ Fényes E. Magyarorsz. statistik.. Pest 1842, t. I. pg. 77 : „Az oláh igen jószivü, vendégszerető, szép, természetes észtelehséggel biró stb.“ Kováry L. Erdélyorsz. statistik., Kolozsv. 1847, pg. 189.

⁵⁾ Corrsen o. c., pg. 6.

⁶⁾ Alesandri o. c., pg. 77.

⁷⁾ Acolosi pg. 129.

⁸⁾ Acolosi pg. 129.

e negru sub unghia cu bigotismulu religiu-riu, cu credinti'a orba neratiunala.

„Dara superstițiunile, ne voru obiectă unii, nuorulu de superstițiuni, ce plana preste vieti'a Romanului incepndu de la léganu pana la mormentu? Ce parte au aceste cu adeverat'a religiositate?“ La acésta obiectiune respundem si noi cu intrebarea. Unde e pe sub sôre acelu omu, fire-ar inca pe atâtu de geniale, eruditu si civilisatu, carele sè nu aiba greurusii sei de superstițiune, de cătu de pucina superstițiune, parte supta deodata cu laptele mameșcu, parte implantata in fraged'a-i anima de odata cu educatiunea? Si cătu de usioru lucru e acésta implantare! Că-ci eu totu progresulu nostru in sciintie si cunoșintie, au nu remanu totusi numeróse fenomene din natura coperite si ascunse ochiloru nostri dora pentru totdeuna cu unu velu misteriosu nepe-netrabilu, facia de cari, in legatura cu conserua finităii omenesci, cu alipirea-ne de vietia si cu simtiulu nemuririi sufletului, spiritulu nostru se pierde adese in ghiciture si divinari, une-ori cari de cari mai bizare?

Cu atâtu mai putinu ne putem uiini si impedecă de credintiele desierte, de cari e detinutu unu poporu intregu, masele unui poporu; alesu déca acelle credintie, că si la poporul romanescu, se aréta si documenta a fi ereditate stramosiesca. Da, poporulu Italiei antice, cu a carui paternitate ne gloriamu, inca fu din cele mai superstițiose popóra, ce cunoșee istori'a. Incantatoriulu pamentu clasicu alu Italiei ni se aréta pe atunce că si mai tar-diu fórté fertilu in minuni de ale credintiei desierte, nutritie de o fantasía vivace meridionale. Locuitorilor ei le erá óresicum propria contemplatiunea superstițiosa a evenimentelor din natura :¹⁾ in murmurulu undelor cristaline ale riului, in susurulu stérnitu de frundiele arboriloru selbei, in suflulu Zefirului linu că si in impetosulu frémetu alu orcanelor, in aeru si in ape, in ceriu si pe pamentu, pretotunde vedea dinsii puteri secrete, Nimfe si Silfide si diei, alu caroru numeru erá dieci de mii, erá cătu frundia si érba, si pe cari se adoperá a-i imbländi cu diverse ceremonie, cu cantece si descantece : descantece contra grandinei, contr'a paliturei holdelor, contra tetiunelui din aceste, contra variilor morbi, si alte asemenei, din cari ne si pastrara vre döue trei exemple Catone si Varone in scrierile loru.²⁾

¹⁾ Dr. Guil. Corrsen o. c., pg. 6.

²⁾ Cato R. R. 160; Varro de re rust. I, 2.

In tóte aceste Romanulu dacianu tîne si de-prinde óresicum o a dóua religiune a sa. Si cum nu, candu Romanulu fantasi'a vivace aus-trala, natur'a colerico-sanginica italiana nu o aduse cu sine si nu o straplantă in cutari stepé omoritórie de imaginatiune, ci dintr'o patria plina de frumsetie de ale naturei intr'alt'a nu mai putinu romantica, de-intr'o gradina a Europei in alt'a, si asiá — dicêndu din Edenu in raiulu pamentescu?! Apoi cine nu scie, in ce mesura depinde omulu de la impregiurimea sa fisica cá si de altu soiu?

Departé sè fia de noi, a vré prin aceste sè ne facemu avocati erorilor si stravagantieloru superstitiunii. Vlastariele, ecrescentiele ei stri-catióse le condamna totu omulu cu mintea sanetósa, le condamnàmu si noi. Sè nu se uite inse in acela-si timpu, că ele la poporulu romanescu sunt mai in totalitatea loru relichie milenarie ale unei religiuni nationale, religiuni, carea originea natiunii respective, ba si a singuriteloru familie mai de frunte o reducea la diei, in urmarea acesteia natiunii i asigurá nemurire („imperium his sine fine dedit“,¹⁾) nemurire prin protectiune perpetua si cea mai potente pe lume, pentru că protectiune divina, si peste totu se prefecese in suculu si sangele acestei. Din aste consideratiuni ele, superstitionile poporului nostru, merita judecata si sententiare mai indulgenta; mai vîrtozu dupa ce acele productiunea fructelor mantuitórie ale unei doctrine religiunarie mai pure, cum e cea crestina, in sine si de sine mai delocu nu, séu forte putinu le impedece.

(Va urmă)

Dr. Grigoriu Silasi.

—

Fulgerulu lui Joe.

Candu Joe că rege din tronu-i innaltu
In lumea intréga cu grige-a cantatu,
Nimica n'avuse in lume sè véda
Decâtu ce românu cuprinse cu spada.

Si dora elu astadi cu fati'a s'a 'ntorsu?
Si numele nostru i e uriciosu?
In cugete triste pornii de departe
Pe calu-mi cu aripi sosii la cetate.

Cetatea lui Joe-i cu muri peste tieri
Si 'n patru pregiururi cu punti peste mări,
Cu turnuri de stele, de luna si sôre,
E curte cerésca eternu lucitóre!

Mercuriu me duse curendu in salonu,
Salutu c'umilintia pe Joe in tronu;

¹⁾ Vergilius Aneid. lib. III.

Dar tremuru de gróza căci fruntea 'ncretiesce,
Si man'a cu fulgeru maniosu o clintesce,

Si greu se restesce: „Ce ventn te-a adusu?
Incóci căti pornira eu toti s'au repusu!“
„Eu am o 'ntrebare, si dreptu de mi-ai spune,
Romanu-ti fusese poporulu din lume —

Cu daru de virtute, de tine 'nnaltiatu,
Si adi ti-i pe voia a fi dimicatu? !“
Ér Joe responde: „O buna ursita
I dasem, — si sórtea-ce-si face-o merita!

Cá dieulu natiunii i fui parasitu
De vécuri carunte elu nu mi-a jertfitu!
Dar totusi tu cere ce vrei de la mine,
Cá dôra-i potu face si astadi vr'unu bine!

„Eh! Joe! odata cu fulgeru tunai,
Dusmani de ai Romei de-a-i stinge-ajutai,
Si adi su-multime, — dar fa-mi bucuria
De numai pe-o diua dà-nui fulgerulu mie!“

Si Joe zîmbesce 'n bataia de jocu:
„Sè-ti fia pe voia, primesce-lu de locu!“
Punu man'a pe fulgeru, dar nisi că se misca
Ér dieii in hohotu se ridu si redica.

Eu cercu mai odata cu voia de smeiu,
Si fulgerulu fuse pe umerulu meu,
Cáci Joe mi-dede din marea-i putere, —
Ér dieii 'nlemnira la asta vedere!

Si dandu multiemita cu grab'a esti
Pe calu-mi cu aripi că gândulu pornii,
Pe calea far' urme prin lumea intréga
Si dorulu me duse la Marea cea négra.

Privitu-am din aeru la nordu spre Carpati
L'amédiadi Balcanulu cu muntii sei nalti,
Necasulu in peptu-mi turbá că o mare,
Mani'a, că-o lava ce curge 'n flamare.

Punu man'a pe fulgeru, si candu l'am 'nvertitu
S'aprinsera nuorii si multu am tresnitu,
Si tunetu si fulgeru cadeau că blastemulu,
Si 'n grea vijelia periá totu dusmanulu!

Aflandu in pecate si frati de cei rei,
Ai natiei mele dusmani mai misiei, —
Turbatulu meu fulgeru nu vrù sè s'opréscă
Pan' tiér'a de rele sè mi-o curatiéasca.

Si nuorii perira, seninu se facù,
Unu populu si-o tiéra, de nou se 'ncepù,
Virtutea, tar'a la elu inflorira,
Romanii, prin fapte de nou se marira!

Si fulgerulu grósnicu l'am dusu indereptu,
Purtandu multiemita 'n blanditulu meu peptu,
Ér Joe-mi graise: „Virtute si-unire,
Si-atuncea natiunea nu cade 'n perire!“

Voirosu si cu graba spre casa am plecatu,
Dar calulu m'asvîrle, deparate a sburatu,
Eu cadu spre afundîme, nimicu me opresce —
Noroculu, că spaim'a — din visu me trediesce!
Febr. 1876.

At. M. Marienescu.

R A N E L E N A T I U N I I.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

— Si.

— E bine, atunce voiou aretă sciintia mea.

Pista dete ordinu, si servitoriu aduse pe măsa
mai multe butelii de vinu si altele cu apa acra.

Ochii vestitului advocat straluciau de bucuria. Elu apucă numai decâtă in o mana o butelia de
vinu si in altă o sticla cu apa acra, si-inchină capulu
inapoi, si-desehise gur'a, tîntu atâtă vinulu cătu si ap'a
acra spre gura, scurgându amendoué intr'ins'a.

Ceialalti se uitau la elu că la o minune, ve-
diendu cum cuprinsulu ambelor sticle se desíerta in-
cetisoru, curgându-i josu pe gâtu, fara că dinsulu sè
inghita celu putinu odata.

Candu apoi nu mai su ce sè curga, dinsulu
luă ambele sticle, le intórse cu fundulu in susu, că sè
arete tuturora, că nu mai este nimica in ele. Si dupa
ce toti se convinsera, că amendoué sunt góle, le lovî
de-olalta, incâtă acele se sparsera, si cadiura pe pa-
dimentu in sute de bucăti.

Acest'a fu actulu finalu alu operatiunii sale, in-
tocmai că si candu la sfîrsitulu unei piese musicale se
bate dob'a cea mare.

Efectulu fu grandiosu.

Câti erau la măsa, toti si-implura pocalele, si
scolandu-se in picioare strigara cu o gura si c'unu
sufletu: ■

— Sè traiesci!

Elu inca si-implu pocalulu si ciocnindu cu ei, le
dise cu unu aeru de triumfu:

— Asiá dara, că sciu si eu ceva!

Acestu incidentu dadu apoi petrecerii o directi-
une si mai viala. Nici Pista nu mai era seriosu. Efec-
tulu vinului resfiră de pe fruntea lui norii de intris-
tare. Uita tôte necasurile sale. Deveni si elu veselu,
caci in aceste mominte era fericitu.

Si pocalele se totu desiertau, buteliile góle se
inmultieau, vioiciunea devină totu mai mare.

La inceputu vorbiá căte unulu, éra ceialalti lu-as-
cultau. Mai apoi societatea se desfacu in dôue parti,
si fia-care avea separatu pe oratorulu seu, pe care
lu-ascultă. Inse vinulu veselcesc si insufletesc; in-
cetulu cu incetulu totu mai multi voiau sè vorbescă,
deci se alesera doi cu doi si asiá conversau, fia-care
parechia separatu. Dar nici ast'a nu dură multu timpu;
numai decâtă totu insulu simtiea, că si dinsulu are
ceva de comunicatu; apoi fia-care incepea sè vorbescă
si nimene nu asculta.

Si se facu unu chaosu mare.

Si findu că nu se mai puteau intielege, unulu
propuse că sè incete de-a vorbí, si sè se apuce a
cantă.

— Nu-mi pasa, — dise vestitulu advocatul, —
inse numai frumosu.

— In armonía, — adause Pista.

— Da, da, — strigara mai multi.

— Dar cine sè incépa?

— Voiu incepe eu, — propuse Pista.

— Sè traiésca! — racnira mai multe voci ra-
gusite.

— Incepe! — dise advocatulu.

— Dar ce?

— V'unu cantecu frumosu bechiarescu.

— Pré bine.

Si Pista intonă unulu din cele multe cantece de
acestu soiu, de cari e bogata literatur'a ungurésca.
Ceialalti incepura si ei a cantă toti care cum sciu. Si
se produse o disarmonía din cele mai cumplite ce se
potu intipui.

— Stati! — strigă advocatulu. Voi nu sciti
cantă. Lasati-me sè cantu eu singuru!

— Eu nu te lasu! — respunse negustorulu ban-
crotatu.

Advocatulu se infuriă, si rosiu că raculu racnì:

— Tine-ti gur'a, omule, că te lovescu in capu cu
buteli'a acést'a.

— Pe mine?

— Pe tine.

— Mi-ar placé sè te vedu!

Si dreptu respunsu advocatulu si-aredică man'a
sè-lu tóce in capu.

Vediendu acesta miscare negustorulu bancrotatu,
sari iute in picioare, apucă scaunulu de sub sine sè-lu
lovesca si elu.

La acést'a apoi toti sarira de pe scaune si se
pusera intre cei doi certareti, sè impedece catastrof'a
eventuala.

— Aveti minte, — le dise Pista, — că dora nu
sunteti beti!

Intr'aceste ceialalti desarmara pe cei doi infuri-
ati si pacea se restabili.

— Dar lasati-me sè cantu! — incepù de nou
advocatulu.

— Nu vreu! — sbiera contrariulu seu.

— Dar lasa-lu sè cante, — i dise Pista.

Si cuventulu lui avù efectu. Negustorulu se do-
molì. Éra advocatulu dise:

— Dar nimene sè nu cante!

— Bine, bine! — lu-asigură Pista.

Si dupa acestea advocatulu incepù sè cante, dar
indata la inceputu facu unu „gixer“ grozavu, incâtă
toti erupsera in hohote.

— Astadi n'ai norocu, — i dise Pista.

— Sè nu mai cantamu! — strigara unii.

— Sè ne jucamu de-a cartile! — disera altii.

— Sè ne jucamu!

— Bine, Ospetariule, dà-ni carti! — ordonă
negustorulu bancrotatu. Am niste bani, vreau sè-
perdu.

— Mai bine i-ai fi datu creditorilor tei, —
observă advocatulu.

— Tac, — respunse negustorulu, — caci si ce
am avutu tu i-ai mancatu.

Toemai bine, că se adusera cartile, caci cei doi
maniosi érasi voira sè se bata. Inse zarirea cartiloru
potoli furi'a ambiloru si i facu prietenii.

Numai decâtă se si pusera toti érasi la măsa.
Unulu luă in mana cartile si imparti. Renumitulu jocu
„färbl“ se incepù.

Acest'a inse nu impedece pe jucatori d'a nu

implé pocalele dupa fia-care impartire si d'a nu le golí pana 'n fundu.

Astu-felutotu bendu si jocandu-se de a cartile, timpulu trecea iute, si nici nu observara, că miediul noptii a trecutu.

Dar nici nu mai erau in stare. Vinulu ameti pe toti, incătu abia se putura duce catra casa. Pista fu condusu de doi amici pana 'n usi'a locuintiei sale, căci aceia — mai tarzi la beutura — nu putura lasá că amicul loru sè patiesca ceva rusine pe cale.

Éta unde impinsे desperatiunea pe Pista ! Elu se astă in vîrtejulu celu mai periculosu.

XI.

Dorolu miresei.

Abia se departă Aureliu din cas'a lui Albinescu, dupa acelle mominte candu elu descoperi Aurorei amorulu seu si candu dins'a prin o alusiune lu-facu se pricépa, că nu-lu refusa : éta că Aurora se si apropiă de matusia sa si i impartesi secretulu celu mare, că adeca Aureliu i-a declaratu amoru.

Dómn'a Albinescu, care de multu observă aceasta intențiune a lui Aureliu, ascultă cu cea mai mare bucuria cuvintele ficei sale adoptive.

— Si ce i-ai respunsu tu ? — intrebă apoi ea.

— Nimica, pentru că chiar in momentulu acel'a ai intrat dta.

— Si ce ai voit u se-i respondi ?

Auror'a tacu, ficsandu-si privirea in josu.

— Spune, flic'a mea !

— Nu sciu.

— Cum sè nu scii !?

— Pentru că inca nu te-am intrebatu pe dta.

— Scump'a mea, in privinti'a aceasta nu vorb'a mea decide. Tu simti, déca lu-iubesci séu ba ?

— Dar déca dta nu te-ai invoi ?

— Cum sè nu me invioescu eu, déca tu lu-iubesci ? Eu sum forte indestulita cu Aureliu, pentru că dinsulu e unu tineru de omenia, sirguitarul si cu stare buna.

— Dar óre tatu'a ? — intrebă copil'a cu bucuria.

— Oh ! elu nu are cuvinte de ajunsu, că sè pota laudá meritele lui Aureliu.

— Ah ! asiá dara eu sum forte fericita.

— Va sè dica lu-iubesci ?

Copil'a, in locu de respunsu, alergă la matusia sa, ingenunchià inaintea ei, si apucandu-i man'a, o sarută ferbinte, si siopti' incantata :

— Din totu sufletulu meu.

Dómn'a Albinescu puse ambele sale mani pe capulu ficei sale adoptive, si response :

— Dumnedieu santulu sè binecuvinte legatur'a vóstra !

Apoi o aredică la sine si i sarută fruntea cu intima iubire de mama.

Aurora era deplinu fericita, căci vedea si pe matusia-sa indestulita cu Aureliu.

Nu mai lipsea decătu invoirea lui Albinescu. Dar si pe aceea o avea că sigura, căci mam'a-i adoptiva i spuse, că dinsulu va primi cu cea mai mare placere ofertulu de casatoría a lui Aureliu.

Asiá dara ea vedea realisandu-se visulu ei celu mai frumosu. Avea sè fia acusi a aceluia, pe care atâtu de adaneu si atâtu de de multu lu-iubiá !

De de multu ! Tocmai din acelu momentu, in care pentru prima-óra lu-vediuse. Si cum dins'a observa alipirea lui catra parintii sei adoptivi, candu bagă de séma că si dinsulu iubesc pe aceia pe cari dins'a i iubiá, si candu se convinse că si dinsii lu-iubescu : Ea lu-considerá că pe unu frate dulce si iubitoriu, care apartine familiei loru.

Dar incetulu cu incetulu acésta iubire de sora se prefacă intr'unu amoru si mai sublimu. Iubirea de sora facu locu amorului de feciora, care vede inaintea sa realisatu pe idealulu visuriloru sale. Fara sè scia chiar, ea lu-iubiá ferbinte si din totu sufletulu ei.

In internulu ei se facu o schimbare forte mare. Ceea ce mai de multu o incantă, nu-i mai facea placere. Florile nu mai aveau mirosn pentru ea, paserile nu-i mai cantau melodiosu ; totulu i era neinteresantu, candu dinsulu nu era de fatia, căci totu pe elu lu-aspetă.

Si candu Aureliu viniá, finti'a ei indata tresariá de bucuria. Spiritulu ei melancolicu deviniá mai vialu. Fericirea intrá de nou in anim'a ei.

Si Aureliu viniá adese ori, mai alesu din momentulu in care si anim'a lui fu cucerita de aparinti'a acestei feciorc frumose.

Dar elu totu-de-una se portá cu rezerva mare fatia de ea. Cumpeñi totu cuventulu ce-lu pronuncià in societatea ei. Si nici odata nu scapă vr'o vorba, care putea s'o autoriseze a crede, că si dinsulu o iubesc. Dar acésta recela fatiarita mai intariá amorulu ei. Cu cătu resistinti'a e mai mare, cu cătu o anima se cuceresc mai greu : cu atâtu si amorulu câstigatu e mai pretiosu.

Asiá dara in sfirsitu maturisitu si astu-felutu câstigatu amorulu lui, acel'a i era cu atâtu mai indestulitoriu si fericitoriu.

Aurora petrecu dilele urmatorie in cea mai deplina multiamire. Era vesela, cantá, stridea, si tota purtarea ei respirá fericire. Ea iubiá si era iubită. Mare fericire este pentru o tinera copila, candu dins'a pentru prim'a-óra asta, că este iubită.

Unu cugetu o inspirá nencetatu : amorulu lui. Unu doru avea : că sè-lu revéda cătu mai curendu. O dorintia mai nutriá : că sè nu sè desparta in veci de elu.

Dar realisarea acestei dorintie era inca departe. Pana atunce trebuiá sè tréca inca multu timpu, căci in viéti'a inamoratiloru si döue trei luni inca au lungimea unui secolu.

Inse dorulu ei se realisà in curendu. Dupa acea di memorabila, Aureliu vinì in curendu érasí la Pruneni. De asta-data elu descoperi si parintiloru amorulu seu, si ceru man'a Aurorei. Aceia si-au datu cu tota placerea consumtiementulu loru. Apoi logodn'a se serbă numai decătu, in linișce si fara sè se faca vr'o petrecere mai sgomotosa.

Acésta fu o adeverata serbare familiaria. Nici unu strainu nu luă parte, si astu-felutu nu fu cine sè critice espressiunile de indestulire generala. Numai o amica nouă vinì in mijloculu loru, fericirea, dar acésta ocupă loculu de frunte : anim'a tuturora.

Trecu si acestu actu de innalta importantia. Aureliu mai siediù o di si se departă érasí, lasandu pe iubitóri'a-i mirésa cu dorulu seu.

Si dorulu acest'a era mare, nemarginitu.

Ea numerá dilele, órele si minutele, de candu

dinsulu s'a departatu, si asteptá in totu momentulu rentórcerea lui.

Si era fórté impacienta. Abiá se departà dinsulu, a trei'a di dins'a lu-si asteptá sè vina érasi. Dar elu nu viniá. Auditi acolo, crudulu! A trei'a di dupa logodn'a lui elu nu vini a-si vedé érasi mirés'a!

Trecù si a patr'a di.

Dar elu totusi nu mai vini.

Impaciinti'a ei crescea in totu momentulu. Óre pentru ce nu vine? Are lucru? Dar ce lucru mai grabnicu si mai placutu pote sè aiba elu, decâtu sè vina la ea? Séu dóra e bolnavu? La cugetulu acest'a se infiorá. Dar se incercá a se mangaiá numai decâtu, cà dinsulu dóra totusi nu e bolnavu, caci atunce ar fi insciintiatu-o pe ea.

A cincea di apoi si-perdù si cea mai din urma schinteia de linisce. Fu cuprinsa de o durere strasnică. Acuma era convinsa, cà dinsulu de siguru e bolnavu, caci la din contra n'ar fi parasit'u-o atât'a timpu, ci ar vinitu s'o véda, sè-i sioptésca de amorulu seu si sè o fericésca.

— Oh! Numai de n'ar fi in ceva bôla periculosă! De ce nu potu sè fiu acolo langa elu, sè-lu griescu, sè-i netediescu fruntea si sè-i alinu durerile cele mari! — esclamá ea.

Apoi ea se addressà catra mama-sa adoptiva. I descoperí temerea, cà fidantiatulu ei de siguru e bolnavu, dóra se afla chiar in gur'a mortii, si cà prin urmare ar fi bine, cà cine-va, „dóra tatusc'a“ sè mérga a-lu vedé.

Matusi'a sa surise cu dulcetia la aceste vorbe pline de ingrigire ale ficei sale, caci acele tóte respirau iubire adeverata. Celu-ce teme ceva, o si iubesce, caci numai iubirea e capabila de gelosia.

Apoi o sarutà cu dragu, si i disé sè nu se téma, cà Aureliu nu pote sè fia bolnavu, pentru cà parintele ei adoptivu numai alalta eri a fostu la elu si atunse l'a lasatu in sanetatea cea mai deplina, si i-a promisú că va viní cátu mai curendu.

La acésta asigurare apoi si Aurora si-alinà durerile, se mangaià. Credea si sperá, cà diu'a viitoria i va aduce mirele doritu.

Dar insedaru.

Aureliu nu vini nisi in diu'a aceea.

Biét'a Aurora petrecù tóta diu'a in cea mai mare nelinisce. Se scolà desu de deminétia, cà pe candu va sosi mirele ei — sè fia gata; se imbracà frumosu, cà sè-i placa. Si toalet'a ei consumà timpu indelungat, caci totu alegea colorile mai potrivite, le compunea si ér le descompunea, si nici un'a nu-i placea, caci se temea, cà nu va fi destulu de frumosu; dar ea doriá sè fia frumosu, fórté frumosu. Nici odata, cà acuma. Caci voiá sè placa mirelui ei. Si in sfîrsitu totusi fu imbracata. Acuma nu mai lipseá, decâtu cà elu sè sosescă.

Apoi voi sè mérga in cuina, sè supraveghieze la facerea prandiului de adi, ma si-esprimà dorinti'a d'a face unu aluat, despre care sciea, cà i place lui Aureliu. Ce falosá va fi ea atunce, déca va puté spune lui, cà dins'a a facutu aluatulu acest'a! Elu va mancă din ceea ce a prestatu ea. De siguru va si laudá aluatulu! Ce fericita va fi ea atunce!

Inse matusi'a sa nu o lasà. Aceea ascultà surindu manifestarea zelului mare alu ficei sale adoptive. O sarutà cu dragu si disé:

— Lasa, fic'a mea, cà vei face de alta-data! A-

cuma ti-ai petá hainele! Du-te in laintru, cà voiu ingrígí eu de tóte!

— Dar, maica dulce, — response Aurora, — voiu cautá sè nu me mangescu. Me voiu pazí.

— Nu, scump'a mea! Acuma nu poti.

Auror'a respectá multu mai adancu pe mama-sa, decâtu sè fi incercat a se opune mai departe. De si cu neplacere, se rentórse dar in odaia sa.

Acolo mai antâiu se puse la mesut'i'a ei de costu, că timpulu sè-i tréca mai iute, si — sè tradâmu acestu secretu alu animei sale inocente — că mirele ei s'o gasescă la lucru. Pentru ce? Pentru că si prin incidentulu acest'a sè-si cástige mai tare amoralu lui.

Tóte le facea numai din acestu motivu!

Inse zedarnica i fu vointi'a. Mesut'i'a ei nu era la ferést'a de catra strada, éra ea de câte ori audiea vr'o miscare de catra strada, totu-de-una sariá de la mésa si fugia la feresta sè védia, déca nu a sositü Aureliu?

Asiá dara lucrulu nu pré inaintá.

Vediendu si ea, cà nu face nici unu sporiu, pentru că nici mintea nu-i statea acolo, puse lucerulu la o parte si sè duse a siedé in feresta, că de acolo in totu momentulu sè pótă vedé cà cine vine?

Apoi déca Aureliu va zarf-o in feresta, si dinsulu se va convinge că a fostu asteptat cu doru. Asiá dara o va iubí si mai tare.

Erasi pentru elu, pentru amorulu lui!

Si cunr siedea acolo cu ochii atîntiti spre strada, la tóta zuruitur'a tresariá si se uitá afara. Ori ce miscare mica i atragea atentiuinea, si fia-care i producea sperantia nouă, care inse indata si sborá in ventu, caci mirele multu doritul totu nu viniá.

In urma apoi, urindu-i-se a se totu scolá, deschise ferést'a si se aplecă pe ea in afara, că astu-felu sè zaresca si mai de graba ori ce carutia s'ar ivi pe strada.

Si vinira multe. A fostu chiar tîrgu in orasiulu vecinu, si ómenii se rentorceau de acolo. Inse Aureliu nu siedea nici intr'una din acele.

Erá grozavu!

Si fara că sè scia, dôue lacrime riurira din ochii ei. Unu simtiu fórté durerosu cuprinse pe biét'a copila. Amorulu ei nemarginitu i inspirá o multime de idei infriosiate. Erá desperata.

Aureliu a promisu alalta eri lui Albinescu, că va viní. De ce nu vine dara? Ce cauza a pututu sè intrevina? Are lucru? E bolnavu? Séu dóra nu o mai iubesce?

La cugetulu acest'a ea se cutremură. Ochii ei se paingenara. Par că nu mai sciea de sine nimica. Ceriulu si pamentulu se intorcea cu ea. Erá fórté nefericita.

Si la momentu mií de idei negre trecura prin mintea ei. Ah! de siguru elu nu o mai iubesce, a uitat-o de totu; pentru că acolo la orasiu, in capital'a comitatului sunt multe dame frumosé, mai incanta-torie decâtu ea, cari potu sè-lu farmece mai adancu.

Elu iubesce pe alt'a, de ea nici nu mai voiesce sè scia, éta caus'a pentru care n'a vinitu!

Si nici nu va viní. I va tramite numai anelulu de credintia. Si atunci, atunci...

Ea nu va mai puté sè traiésca.

Decâtu fara elu, mai bine mórtă!

Intr'aceste nici nu observă, că lacrimile i inundă fati'a și că începă a plange durerosu.

Si plangea amaru...

Si tóta nótpea nu incetă.

Deminéti'a pe cindu se scolă și se imbracă, o trasura intră în curtea lui Albinescu. Aurora sări la ferestă. Se uită afară. Unu tineru tocmai în momentul acelui sări din trasura. Era Aureliu.

Auror'a par că ar fi vediut raiulu, tresari de fericire. Nu dîse nici o vorba, căci nu fu capabila a grai. Alergă iute afară, că sè intimpine pe mirele seu.

Acelui intră tocmai în antisambra. Vediendu-si mirés'a alergandu cu atât'a bucuria spre intimpinarea lui, stete locului spre a se delectă unu momentu în acesta aparintia petrundiatória.

Si Auror'a se apropiă de elu, lu-sarută cu focu, si lu-intrebă cu iubire intima:

— Dar pentru ce n'ai vinitu de atât'a timpu? Unde ai fostu pan'acuma?

Aureliu i sarută mană cu caldura si se excusată, că numai niste afaceri forte grabnice lu-oprirea dănu-si puté imprimă acesta datoria si dorintia pré placuta.

Si Aurora se impacă. Ingrigirile ei disparu. Era fericita érasi, căci éta dorulu ei se impliu. Mirele ei se află acuma la ea.

Parintii ei inca impartesira acesta bucuria. Si astu-felu tóta famili'a era deplinu fericita.

Era noi vomu spune în capitlulu urmatoriu, că ce lucru grabnicu a avutu Auraliu, care l'a impeditat de n'a pututu viní atât'a timpu la iubit'a lui mirésa, care cu atât'a doru l'a asteptu, si la care cu asiá mare doru doriá sè mérga.

XII.

Resbunarea lui Aureliu.

Evenimentele se desvoltau cu repediune.

Noi inca le vomu insemnă numai pe scurtu, căci istoria nostra se apropia de fine.

Cimbrudanu, Bumbescu si toti semenii loru insedaru umblara a face poelone pe rôndu la Aureliu. In locu de a-i iertă, dinsulu se superă si mai tare pe ei, pentru că ei nu se multiamira a se excusată pe sine, ci fia-care — gândidu că-si va face merite — mai viní sè accuse pe ceialalți.

Fideli caracterului loru depravatu, inca si inaintea lui si-continuara rolulu loru de denucianti.

Pentru acésta elu i ură si mai tare, si decise cu totu adinsulu sè faca pasii pe calea legii pentru pedepsirea loru exemplara.

Avendu tóte documintele a mana, prin cari se putea dovedi crim'a loru, elu intentă tuturora unu procesu criminalu pentru delatiune falsa.

Dupa ce actele fure predate la tribunalu, scirea despre acestu processu se lati iute prin totu comitatulu. Si toti căti audira de elu, i facura feliurite comentarie. Unii laudau actulu lui Aureliu, altii in se lu-reprobau, dicéndu că acelui a fostu dictatunumai de resbunare.

Ceia erau amicii, acestia — dusmanii lui. Ómenii cam asiá judeca faptele altora, dupa cum stau in relatiune buna seu rea cu respectivii.

Aceia asteptau cu doru diu'a resbunării, in care caracterele slabe voru fi pedepsite si poltronerie'a morală — care ruinéza națiunile — si-va luá resplat'a

meritata; ér acestia se 'ncercau prin tóte mijlocele a impedece acestu processu seu celu putinu a reduce pedepsile, incătu ar fi cu putintia.

Mersu-au acestia toti la Aureliu, rugatu-lau a retrage acus'a, promitiendu-i feliurite favoruri. Dar insedaru! Elu respinse tóte, căci nu-i trebuiá alta recompensa decătu liniscirea conșinttiei sale.

Rugatu-lau apoi, că celu putinu sè modereze la pertractarea finala punctele sale de acusatiune. Dar si aceste incercări remasera zedarnice.

Si cindu nici aceste nu avura resultatulu dorit, prietenii acusatiloru recursera la alte mijloce. Ei apucăra sè-lu amenintie.

Mai antâiu vinì baronulu Héthalmý, presedintele „democratiloru celoru mai liberali,” si lu-invita in numele democratiei, că unu democratu sè ierte pe altulu, căci la din contra aru ride in pumni aristocratii, pe cari si dinsulu i uresce din totu sufletulu.

Inse Aureliu respunse, că tocmai principiulu democratiei pretinde că toti pecatosii sè-si iee resplat'a, că virtutea sè se premieze, éra pe catul sè se pedepsescă.

La ast'a baronulu i dîse, că déca nu-lu va asculta, lu-voru sterge din sirulu democratiloru; Aureliu inse respunse, că i va paré forte reu d'a nu mai puté figurá in acésta compania onorabila; inse chiar si infati'a acestei perderi cumplite, este silitu a-si sustiné acus'a.

Apoi vinì advocatulu Pörös Gábor, care se incercă a-lu capacitate prin vorbe colegiale. Sè se lase de acestu processu, că nu va avé nici unu glosu de elu, ci numai si-va cästigá neplaceri.

Si cindu Aureliu in butulu tuturorui acelora i declară a nu retrage acus'a, acela i respunse cu emfaza :

— E bine, amice. Déca n'ai voitu sè primesci svatulu unui colegu mai betranu si mai expertu, te vei caí acusi, déca vei vedé urmările! Ti-declaru, că voi primi aperarea acusatiloru si in pledoriulu meu voi desvoltá motivulu care te-a condus la intentarea acestui processu. Voiu dice, că in caus'a acésta politică jocă rolulu de frunte; că i-ai acusat pentru că dinsii sunt niste patrioti buni, si nu niste dacoromaniști de categori'a dtale. Si dta vei fi nimicatu.

— Me voi considera fericitu, de cumva voi avé rar' a ocasiune de o pledá fatia de dta, una dintre celebritătile biroului nostru, pe care eu pan'acuma numai din nume am avutu onore sè te cunoscu, căci in timpulu din urma n'ai pré dusu processe, de siguru numai pentru că n'ai voitu.

— Da, da, — respunse Pörös, care se facu, că nu intielege alusiunea satirica a lui Aureliu.

Elu in adeveru nu pré ducea processe, inse nu pentru că nu voia, ci pentru că toti clientii lui lu-parsira si se dusera la Aureliu, éra altii nuoi nu mai vinira.

— Incătu pentru observatiunea de patrioti buni si de dacoromanisti, — continua Aureliu, — eu gândescu că afacarea acésta nu privesce de felu unu procesu criminalu. Patriotu bunu seu reu cine-va, déca a comisu o crima, trebue pedepsit. Ér ceea ce privesce classificarea principiului meu, iérta-me sè-ti spunu, că eu totu-de-una am fostu unu omu simplu si nici odata n'am aspirat sè am onoreea, că in materia de patriotismu, sè fiu invetiace lulu ómenilor pe cari i aperi dta cu atât'a entusiasmu.

(Va urmă)

S A L O N U

Calindarulu septemanei.

Duminic'a 14-a dupa Rusalii. Evang. Mateiu Cap. 22 st. 2-14.

Dumin.	29	10	(†) Tacerea Cad. Sf. Ioan Botez.
Luni	30	11	Sf. Aleșandru Arch. Constant.
Marti	31	12	Pun. sf. biriu alu Maicii Domn. ☺
Mercuri	1	13	† Cuv. Par. Simeon Stilpniculu.
Joi	2	14	Sf. Mart. Ma mant.
Vineri	3	15	Sf. Ierom. Antim episc. Nicom.
Samb.	4	16	Sf. Ierom. Vavila si Prof. Moise.

Victim'a unei sarutari.

Cunosceti istori'a colonelului Baker. Acestu englesu mai anu a caletorit pe calea ferata. Iubitoriu de seculu frumosu, ce este dinsulu, a alesu unu cupeu, unde se aiba ocazie a petrecere timpulu bine, conversandu cu o dama frumosa si delectandu-se in graciele acesteia. In cupeu siedea o dama tinera, miss Kate Dickinson, singurica singurea. Bucuri'a colonelului era mare, caci aceasta singuretate i promitea o petrecere si mai mare.

Elu se suu in cupeu. Incepù a conversa. In currendu inse graciele junei companione intr'atât'a lumentusiasmara, incàt dinsulu si-permisse a furá o sarutare.

Domnisióra fu indignata. Intenta processu colonelului pentru acestu atentatu necavalerescu. Lu-si cästigà. Elu fu condamnat la plata si la arestu.

Pe timpulu acel'a processulu acesta facu mare sensatiune, si s'a luatu notitia despre elu si in colonele acestei foi.

E bine, colonelulu fu pedepsitu dara aspru pentru aceasta sarutare. Va se dica, elu a suferit.

Atât'a inse nu fu de ajunsu.

Diuarele englezesci ni aducu impartesiri noue despre neplacerile, pe cari dinsulu si acum trebue se le sufere — totu pentru acea sarutare.

Dilele trecute colonelulu Baker fu liberat si — spre a evita insultele publice — pleca la Constantinopole. Aceasta caletoria i-a produs neplacerile.

Voindu se se padiésca de ori ce atingere cu ómenii, dinsulu si-inchiria unu cupeu intregu pe trenulu ce duce din Londra la Duvru. Si facendu aceasta se simtiea liniscit, ca a delaturat ori ce temeu pentru unu pretestu de acusatiune.

Dar insedaru. Nenorocirea lu-urmarì si aice. Inchiriandu unu cupeu intregu, elu se simtiea stapanu vointiei sale. Deci, fiindu ostentu, se facu comodu si se culca se dorma. Dar abiä adormì, unu sgomotu ludesteptà din somnu. O dama, nesciindu ca cupeulu acel'a e ocupat, se urca in elu, si vediendu pe colonelulu in costum de nöpte, scose unu tipetu de dignatiune. Acesta fu sgomotulu.

Vini siefulu statiunii. Acel'a spuse damei, ca cupeulu acel'a e inchiriatu. Dar recunoscendu pe colonelulu, nu se putu rabdá se nu-i adresseze aceste cuvinte:

— Destulu de uritu, ca n'ai profitat de esprinti'a ce ai facutu! E bine, vei fi pazit in totu timpulu caletoriei dtale.

Colonelulu voi se responda, se se escuse. Inse-daru. Nu fu ascultatu.

Unulu din publicu esclamà :

— Bine, ca acestu omu necorigibilu va parasi patri'a nostra!

Pe vaporu se amestecà si dinsulu intre ómeni. Dar unu betranu i adressà rugarea se-lu lasa a siedé in loculu lui.

— Cu tota placerea, — response colonelulu, — dar pentru ce?

— Pentru ca eu caletorescu cu flic'a mea. Si vedi bine, ca dupa purtarea dtale pe calea ferata cu domnisióra Dickinson, vreau se fiu langa flic'a mea.

Colonelulu se superà si response maniosu :

— Dar eu nu te lasu in loculu meu.

— Cu atâtu mai reu, — dise caletoriulu.

Apoi adressà ficei sale aceste vorbe :

— Scump'a mea copila, vino langa mine! Nu voiescu se stai langa colonelulu Baker.

— Colonelulu Baker! — strigà fét'a spariata, si aruncà o cautatura pe de-a furisitulu spre elu.

La audiulu acestui nume toti caletorii si-ficsara privirile spre colonelulu. Si mai alesu damele voira se vedia pe renu nitulu jefuitoriu de sarutare.

Elu se necasi. Merse la capitanu si ceru unu cabinu separatu si doi ómeni cari se-lu padiésca. I se acordà.

Sosindu la Calais, unulu dintre pazitorii i dise :

— A! domnule colonel! Câte neplaceri amu avutu! Multi au vinitu se te véda, si voiau se intre cu sil'a. Mai alesu femeile! . . .

Pe calea ferata de la Calais pana la Paris, elu se ascunse intr'unu coltiu alu wagonului. Niciodo nu remase neobservat, cu tota ca era intunerecu.

Unu caletoriu i dise :

— Insedar vrei se te pitulesci! Déca n'ai ave ce se ascundi, n'ai fugi de lumina.

La Paris elu se simti mai usioru. De acolo inse pana la Neapolea caletori cu o jună parechia, care tocmai atunse se afla in lun'a de miere.

Sosindu la Neapolea barbatulu i dise :

— Mi-place a crede, domnule, ca aceasta caletoria a dtale nu e numai unu pretestu.

— Da.

— Mi-pare bine.

Apoi barbatulu se adressà catra soci'a sa :

— Vina draga! Unii ómeni sunt forte cutezatori si nu respecta nimica . . . Da ce-i? Tu te 'ntorci catra elu se-lu privesci! . . .

In sfirsitu elu sosì la Constantinopole. Acolo povestii unui prietenu, cătu a suferit pentru o sarutare.

— Te compatimescu, — response acel'a. Ai devinut in adeveru victim'a unei sarutari. La noi in orientu n'ai fi patitudo asiá de reu!

Figaro.

B o m b ó n e.

— Dar dta ce vei tramite la espositiune?

— Sarac'i'a mea. Sciu ca nu este ca aceea.

*

Criticulu : Eu te-am criticatu pe dta că pe actori de multe ori forte nefavorabilu. Dar in reprezentatiunea de adi m'am convinsu, că câte odata interpreti bine rolul dtale.

Actorulu : Vedi asiá! Dta m'ai crediutu unu actoru reu, eu pe dta unu criticu bunu. In fine ne vomeniramu, că amendoi ne-amu insielat.

*

Curtenitoriu : Nu gândí, domisióra, că eu sum atât de prostu, precum se pare.

Domisióra : Ar si fi pré grozavu!

—••••—

CE E NOU?

Érasi sultanu nou! Abia fu detronat si apoi omorit sultanul Abdul-Aziz, si éta că si urmatorul lui — Murad V inca e detronat. S'a constatat adeca, cumca acesta sufere de o bôla incurabila, că e nebunu cu desevêrsire; deci consiliulu ministerialu s'a adunat la 31 augustu, si detronandu pe fostulu sultan Murad V, a proclamatu in loculn lui pe fratele său Abdul Hamid. Sultanulu nou a si intrat in palatul, facêndu-se ceremoniile indatinate.

Pentru Romanii fugiti din Serbi'a in România. Laudabilulu exemplu alu dlui D. Anghelu d'a oferî gratis Romaniloru fugiti din Serbi'a in România — pamantu, a gasit u unu imitatoru in dlu St. Sihleanu. Dsa — precum cetim in „Romanulu“ — a addressatu ministrului de interne o petitiune, in care lûrgoa a propune din parte-i aceloru nenorociti conationali pamantu si alte avantage, pentru o suta de familie, spre a se asiedia in România.

Siguritatea publica in Biharia. La 22 I. tr. cine-va a impuscatu prin ferésta spre notariulu comunaliu din Hidisielu Dimitrie Popu, tocmai candu ace-l'a vol sè cineze. Glontiulu i-a ranit u umerulu. — La Rabagani s'a aprinsu cas'a comisariului de siguritate. — In nöptea spre 23 I. tr. niste factori de rele au furat de la dlu Petru Mihuti preotu in Nogiridu toate vestimentele ce a avutu pentru sine si socf'a sa in o odaia catra strada, precum si alte lucruri ce a avutu acolo.

Jidovii vren sè-si faca tiéra. Diuariulu jidovescu „Hamagis“ publica o epistola din Londra, care anuncea, că guvernul turcescu a oferit numerosiloru sei creditori jidovi din Anglia o parte a Palestinei, că acolo sè-si fondeze o tiéra noua. Jidovii spera, că cu invoiearea puterilor mari, tîrgulu se va pute face. Dieu bine ar fi!

Deputatul Nicolau Ujfalusy fu numit comite supremu in comitatul Carasiu, in loculu dlui Georgiu Ivascoviciu dimissiunatu.

O biéta fêta din Pesta nôna a recursu la imperatulu că sè lasa pe amantulu ei a casa din catania. Pana candu elu era a casa, o ajutoră; ér acum traiesce in miseria mare dimpreuna cu mama-sa. Apoi adause, că numele ei este Iosefa, éra alu amantului Franiscu; deci la olalta sunt Franciscu Iosifu. Adeca tocmai numele imperatului. Chiar si din motivulu acesta trebue sè aiba mila de ea. S'a ordonat investigatiune.

Adeverat'a sabia a lui Osman nu se afia la moscheea lui Eyoub, ci apartîne marelui duce Constantin, care se afia dilele trecute la Paris. Acesta arma era incredintiata gardei ieniceriloru. Dupa ma-

celulu acestei trupe, betranulu aga, care era conservatorul sabiei, isbutindu a scapă, luă cu sine acesta arma pretiosa. Elu se ascunse in Asia-mica, si avendu trebuintia de bani, vendu mai antâiu una căte una pietrele pretiose cu cari era impodobit manerulu; in fine fu silitu sè vendia chiar sabia. Unu Rusu o cumpără si o daruì marelui duce. Sabia e recurbata si pe lama se afla numele lui Osman. Sabia pe care trebue s'o incinga Murad V, nu e dar de cătu o copia, mai multu seu mai putinu esacta, a armei originale. (Rm.)

Biserica si scôla.

Anulu scolaru la toate institutele de invetiamenntu din Ungari'a si Transilvani'a s'a inceputu la 1 septembvre.

Din Beiusiu ni se scrie, că la gimnasiulu de acolo posturile de professori, devenite vacante prin morþea lui Stefanu Nagy si promovarea la alte posturi a doi individi, s'au suplinit cu dnii Ioanu Clintocu fostu actuaru diecesanu in Oradea-mare, si Georgiu Sfurle si Severu Marcusiu ambii teologi absoluti de Oradea-mare.

Dlu Alesandru Beldimanu, studentu in dreptu la Berlin, precum cetim in „Timpulu“ a obtinutu premiul antâiu cu medalia de auru pentru o Disertatiune in materia de dreptu.

Scôlele din Blasius. Din „program'a gimnasiulu lui superioru, a preparandiei si a normei gr. c. romane din Blasius pe anulu scolasticu 1875/6“ scotemu urmatörile date: gimnasiulu cu 8 classe are 12 professori pentru obiectele ordinarie si 4 pentru cele extraordinarie, numerulu scolarilor a fostu 274, dintre cari 270 Romani; preparandia are 2 professori pentru obiectele ordinarie si 5 pentru cele extraordinarie, numerulu preparandilor a fostu 20; scol'a normala are 3 professori, numerulu scolarilor a fostu 187. Directoru la toate trei institute este dlu canoniciu Ioanu Antonelli, care si la inceputulu acestei „programe“ are o disertatiune intitulata: „Spicuiri din istoria literaturae latine.“ Biblioteca gimnasiala are 2329 de opuri in 2682 tomuri si 1272 brosiure. Muzeul fizicu numera aproape 200 de piese. In Blasius mai este si cursu teologicu, la care au fostu 58, si scola pentru fetitie, unde numerulu elevelor a fostu 43.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru romanu, va tiné adunarea sa generala de estu-timpu la Lugosiu, in 23 si 24 septembvre c. n. Program'a s'a publicat in nr. 33 alu foii nostre. De asta-data trebue sè coregemu o gresiela de tipariu ivita in nrulu trecutu in acesta rubrica, si respective sè adaugem ca restulu de 50 fl. — nespecificati in nrulu trecutu — din actiunea de 200 fl. depusa de dlu V. Babesiu in cass'a Societătii, este a se considera ca taxa de membru ordinariu pentru fiulu seu dlu Aurelie Babesiu.

Congressulu internatiunalu statisiciu. Joi, 31 aug. se intrunira aci in Bpesti membrii acestui congressu intr'a IX. sessiune; in acesta di se tinu o sedintia pre-alabile in carea delegatii oficiali presentara reportele despre lucrările din tierele lor in cursulu periodului trecutu de patru ani, 1872—1876. Vineri, 1 sept. se deschise sessiunea cu multa pompa si se constitui congressulu. De atunci se lucra nainte de amedi in sectiunii, ér dupa amedi se facu la escursiuni in jurulu Bpestei. Mercuri, 6 sept. fu a doua sedintia publica in carea unele sectiunii si-presentara

reportele ce se primira ; joi membrii congressului intreprinsera o excursiune la Aradu, Bocsa, Resitia si apoi peste Segedinu. In septeman'a viitoria va fi siedint'a de inchiaiere.

Romania e reprezentata prin dlu Ales. Pencovici, care fu proclamatu de v.-presedinte a congressului.

Congressulu internatiunalu antropologicu si pentru archeolog'a pre-istorica, inca e intrunitu acu aici in Bpesta. Siedintiele acestuia se deschisera la 4 l. c. Romania e reprezentata prin dlu Const. Es-sarcu, fostu agente diplomaticu la Roma.

Literatura.

Dlu dr. Grigoriu Silasî, professoru de limb'a si literatur'a romana la universitatea din Clusiu, ni-a transis unu studiu interesantu a supra poesiei poporale romane. Acest'a fu cetitu de catra autorulu seu in adunarea de la Sibiu a Asociatiunii transilvane. Incepemu se publicamu in nrulu presinte acesta lucrare pretiosa si o recomandamu atentiu atentirilor nostri. Speram a puté salutá de acumia inainte intre colaboratorii nostri si pe acestu barbatu eruditu, care occupa cu atat'a demnitate catedr'a sa.

Din „Buletinulu Societatii geografice romane“ a aparutu si a 6-a brosiura, pe lun'a lui iuniu a. c. Acesta brosiura contine procesele verbale ale consiliului de administratie in 1875, si lucrările adunării generale din februarie a. c. Apoi conferint'a duii colonel Georgie Slaniceanu a supra unei geografii a tierii romanesci, compuse de dsa.

Din „Contess'a de Monte-Christo“, romanu de I. du Boys, tradusu in romanesce de Iosif Kohl, a aparutu la Bucuresci a sieptea brosiura. N'amu vedutu inca nici un'a din ele.

„Romanulu“ si-a depusu larv'a intitulata : „Unulu pentru altulu“, si acumăerasi intra la noi sub adeverulu seu nume.

Dsiór'a Maria Niculescu, a carei lira a inzestratu cu o poesi frumosa nrulu 14 alu foii nostre de estu-timpu, a avutu amabilitatea a ne suprinde cu o poesia si cu unu articolu in prosa, carora vomu grabbi a le da locu in nrii viitori.

„Revist'a literara si sciintifica“ — din care noi nu veduramu nici unu numeru — dupa esistintia de patru luni, a si incetatu. Redactorii ei au trecutu la „Revist'a Contemporana“, si din cauza acesta din 1 augustu acesta publicatiune a aparutu sub titlulu : „Revista contemporana literara si sciintifica.“

Scrierile lui Edgard Quinet voru es'i acusi in o editiune completa, caci unu comitetu de mai multi barbati eselinti ai Franciei ingrigesce de publicarea loru. In acesta culegere se va afla si memorabil'a sa lucrare „Romanii“, prin care marele filo-romanu a atrasu atentiunea lumiei civilisate a supra Romanilor, descriindu-ne cu adeverata iubire.

Stroussberg, renumitulu intreprindietoriu de cai ferate, care si acumă se afla in arestu de inchisitune, va publica memoarele sale. Cartea voluminosa se afla sub tipariu si va purta titlulu : „Strousberg, activitatea lui, povestita de elu insu-si.“

Istori'a nntionala pentru poporu seu nemulu, sap'a, arm'a, cas'a si mintea Romanilor prin tota timurile si locurile, de Georgiu Radu Melidon, se

afla de vendiare la tote librariile din Bucuresci cu pretiulu de 1 leu.

Theatrul.

Unu nou teatru. La Londra se construesce unu nou teatru destinat pentru opera, si care trebuie se'fia termiuat pana in Apriliu viitoru candu se va deschide stagiunea. Lucrările au ajunsu deja la inaltaimea lojelor din primulu etagiu, si se spera ca invitórea va fi asediata prin Noembriu. Temeliele au fostu sapate pana la o adéncime de 48 picioare de subtulu nivelului Tamisei. Scen'a are o largime de 100 picioare si o lungime de 80. Cheltuelile acestui edificiu maretii se urca aproape la 300,000 lire sterlinge, (7,500,000 franci), cheltueli in cari intra si infrumusetiariile si podobele.

Industria si comerciu.

La espositiunea din Philadelphia in 28 aug. s'a escatu unu focu grozavu, care a facut pagube mari, mai alesu in despartimentulu francesu, germanu si belgianu.

Calea ferata de la Timisióra pana la Caransebesiu se va deschide la 15 octombrie.

Suvenirea mortilor.

Alesandru Lazarescu. Una din penele cele mai elegante si totu-dodata mai intepatore ale literaturei noastre, acela care sub pseudonimulu de „Laertiu“ a publicat atate critice, in care virulent'a stilului era atatu de bine impodobita si stimperata de stralucirea formei ; Alesandru Lazarescu care la teatru, in drame si comedii, in diaristica, in barou si in Camer'a leguitore a avutu unu locu, unde pe rându s'a facutu cunoșteutu, a ajunsu tineru inca — ni-se pare patu-dieci si cinci de ani — la capetulu carierei sale. O neinduplecata suferinta, agravata d'o recela in caletori'a sa la baiele de la Kissingen, l'a rapit in 31 iuliu familiie si numeroseloru sale ocupatiuni, carora se sacră c'o rara activitate. (Rm.)

Post'a Redactiuni.

Dlu dr. Gr. S. in Clusiu. V'am respunsu in epistola privata.

Dlu V. R. B. in Bistritia. Amu totu asteptatu imprimirea promisiunii. Nu este inca gata novel'a aceea ?

Dlu E. A. in Romanu. Nu aveti nimica nou ? Amu primi bucusosu căte o scrisoare despre vieti'a sociala de pe acolo

Dlu F. R. in Lugosiu. Se pote, déca vrei. Pretiulu pe timpulu acel'a e 3 fl. 50 cr. Promissele voru fi bine primite.

Biserica-Alba. Nu te manua, caci nu te putem asculta. De-ai fi redactoru si dta ai face asta.

B. „Unu visu.“ E frumosiclu, si tocmai de aceea credem, ca mai tardu ni veti tramite altele mai reusite.

Dlu N. M. in Oradea-mare. Multiamita, de si unele au situ tardu. In viitoru mai curendu.

Proprietariu, redactoru respondintoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsu in Pest'a. 1876. Calea tierei nr. 39.